

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 27. januarja 1983
Leto XXXV. - Štev. 2
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
300 lir

Pokrajinski kongres posoške KPI

Odobrena resolucija o problemih slovenske manjšine

Član centralnega komiteja KPI tovariš Gianni Giadresco je s svojim posegom zaključil 13. kongres posoške federacije KPI, ki se je vršil od prejšnjega petka do nedelje v goriškem avditoriju. Pred tem so delegati 40 sekcij izvolili nove vodstvene organe in odobrili politične dokumente, ki so bili predstavljeni na kongresu.

V petek je otvoril kongres dosedanji tajnik posoške federacije KPI tovariš Renzo Redivo. V svojem daljšem posegu je najprej nakazal bistvene točke vsedržavnega kongresnega dokumenta in spregovoril o vsedržavnem političnem, družbenem in gospodarskem položaju. Tu je poudaril konservativna stališča KD in poskuse, da se ošibi položaj delavskega gibanja, prav na teh poskusih, je dejal Redivo, se je osnovala nova Fanfanijeva vlada. Potem ko je govornik analiziral nemoč raznih vlad, da bi utemeljevale svoje posege na socialni pravičnosti in da bi nakazale neko jasno in programsko zasnovano perspektivo, ki naj vodi državo iz sedanje gospodarske krize, je naglasil potrebo po demokratični alternativi, ki naj zamenja sedanji demokrščanski sistem oblasti.

Tajnik redivo je nato spregovoril o nekaterih zunanjepolitičnih vprašanjih. V prvi vrsti je poudaril potrebo po miru in po okrepitevi svetovanih mirovnih gibanj. Kritiziral je nato Reaganovo politiko, ki vodi k vedno večjemu oboroževanju. V odnosih do Sovjetske zveze je Redivo poudaril avtonomijo KPI pri ocenjevanju njene zunanje politike in tu omenil invazijo Afganistana in vmešavanja v poljske zadeve. Omenil pa je tudi predloge tajnika sovjetske komunistične partije Andropova, da bi se znižali vojni arzenali, predvsem pa število raket z atomskimi konicami. Govornik je nato omenil odnose s sosednjo Jugoslavijo in poudaril potrebo, da KPI pripomore k novim predlogom za kvalitetnejše in trajnejše gospodarske in druge izmenjave, ki naj presežejo določeno krizo, ki je nastala po jugoslovanskim mejnih ukrepih in ki naj vstaliho višje in trajnejše oblike sodelovanja.

Drugi del svojega poročila je tovariš Redivo namenil položaju v deželi Furlaniji-Julijski krajini in na Goriškem. Poudaril je večletna zavzemanje KPI za to, da se uresniči osimski sporazumi in da se obnovi Furlanija, ki jo je prizadel potres. Ob tem pa je govornik ugotovil, da deželni odbor ni znal podati nekaterih razvojnih smernic in ni znal izkoristiti možnosti, ki jih daje deželi posebni statut, da bi se velika vprašanja reševala enotno in da bi se na tak način preprečile sile, ki delujejo v prid deželni cepitvi. Ob tem je tovariš Redivo dejal, da je demokratična alternativa stvaren predlog na deželni in pokrajinski ravni. Glede Goriške je govornik poudaril globoko gospodarsko krizo, ki pesti vso pokrajino in še posebno nekatere gospodarske obrate, kot so na primer tovarne Detroit iz Tržiča, Tec Friuli iz Krmina in podgorska predilnica. Tudi tu je Redivo poudaril tesno povezanost KD

z vodenjem posoškega gospodarstva in posameznih gospodarskih struktur in seveda naglasil njene odgovornosti. Redivo se je nato dotaknil tudi vprašanja slovenske narodnostne skupnosti v Italiji in se zavzel za čimprejšnje izglasovanje globalnega zaščitnega zakona. Kongres je glede tega vprašanja sprejel tudi daljšo resolucijo, ki jo objavljamo posebej.

V soboto je sledila dolga razprava, ki se je dotaknila nekaterih bistvenih vprašanj političnih smernic KPI, njene vloge v vsedržavnem in krajevnem življenju in tudi nekaterih organizacijskih vprašanj znotraj partije. Ob tem so bile na delu tudi posamezne komisije. Kot smo zapisali, se je kongres posoške federacije KPI zaključil v nedeljo. Brez dvoma je odprl vrsto vprašanj in potrdil sklepe, ki bodo okrepili delo komunistov v goriški pokrajini.

Kam naj gredo milijarde za Trst?

V tržaškem občinskem svetu je v tokrek stekla razprava o tem, kako naj Trst uporabi finančna sredstva iz zakona 828 (o obnovi Furlanije, vendar tudi ostalih področij) in zakona o ponovnem finansiranju osimskega dogovora.

Smisel te razprave nas spominja na smešnico, ki nam jo je tistega večera — med prekinitivjo del občinskega sveta — pripovedoval sicer znani hudomušnež v komunistični skupini. «Živel je možki, ki je strastno dvoril lepotici. Vabil jo je, naj se mu preda in ji obljubljal čudovito noč, nepoznane užitke in divji zanos... Nekega dne mu je lepoticica sporočila, da sprejme njegovo vabilo in bo preživela z njim prvo noč. Tedaj je mladega Don Juana zajela panika. Ni vedel, kaj početi. Ni imel dostojnega stanovanja, bal se je neuspeha, začel je jecljati... Vse je bilo narobe, lepoticica pa ga je zavrnila za vse večne čase». Tako ravna tržaško meščanstvo, ki rado jadikuje ob tragični usodi mesta in o nujnosti njegove gospodarske obnove, ko pa je bil sprejet zakon, ki mu daje na razpolago izdatna finančna sredstva, ne ve kam z njimi, ker sploh nima jasnih pojmov o bodočnosti Trsta.

Tako se je lahko zgodilo, da je občinski svet ves večer razpravljal o tem vprašanju, na koncu pa je bil prisiljen v celoti podpreti edini konkretni predlog, ki ga je izdelala svetovalska skupina KPI. Večinske stranke so osramočene umaknile svoj dokument, ki je bil brez vsebine, demokristjani pa so komunističnemu osnutku dodali nekaj vrstic o nekaterih stranskih vprašanjih.

Tako se je (ponovno) uresničil paradoks, da komunisti predlagajo in uveljavljajo temeljene smernice o obnovi tržaškega gospodarstva v prihodnjih 20 letih, čeprav so v opoziciji in jim vse ostale politične sile odrekajo pravico, da to vodilno vlogo uveljavijo tudi na upravno-politični ravni. Družbenim in političnim silam je lahko sedaj dovolj jasno, kaj pomeni, ko KPI govori tudi v Trstu o demodratični alternativni. To je, konec koncev, zavezništvo vseh zdravih naprednih produktivnih sil, ki jim ni za tarnanje ali špekulacije, pač pa za uresničitev obnovitvenih programov...

V dokumentu, ki ga je tržaški občinski svet osvojil takorekoč soglasno, je rečeno predvsem, da morajo biti ponujena sredstva izkoriščena za proizvodno obnovo tržaške gospodarske strukture. Potrebna je torej stimulacija javnih in zasebnih investicij v izključno produktivne namene: pri tem naj imajo prednost luka, jeklarna in druge industrije, znanstveno-tehnološka raziskava, mednarodno sodelovanje, pa tudi obnova trgovskega in kmetijskega sektorja.

Med drugim velja poudariti, da je občinski svet (na zahtevo KPI) osvojil razvojni načrt kmetijskih dejavnosti, ki ga je izdelala kraška gorska skupnost.

O tem vprašanju nam je tov. Ugo Poli, ki pri tajništvu tržaške KPI odgovarja za gospodarska vprašanja, poslal sledeči prispevek:

Že nekaj mesecev se govori o «paketi» za Trst. Nekateri to izkoriščajo zgolj v propagandistične namene. Lista zahteva «vse in takoj», v resnici pa ji gre zgolj za pogajanja z demokristjani o razširitvi občinskega in pokrajinskega odbora. Nekaj so obljubljali tudi Spadolini, Marcora in Demichelis med svojimi predvolilnimi obiski v našem mestu. Iz vsega tega, resnici na ljubo, ni bilo prav nič. Pač pa so sindikalne in podjetniške organizacije pozitivno ocenile predloge KPI, izdelane konec oktobra lani. Ocena je pozitivna tudi zato, ker naš predlog poudarja tudi neko prednostno lestvico posegov, predvsem pa poudarja nujnost skupnega nastopanja z jasnimi idejami.

Mi smo najprej predlagali ukrepe, ki naj preprečijo zaprtje jeklarne v Škednju, pa tudi posodobitev nekaterih zasebnih podjetij.

Poleg tega nismo vrgli vsega v isti koš. Nekateri stvari mora narediti vlada, druge dežela, tretje pa krajevne uprave. Za skupen nastop smo prepričali tako politične sile v občinskem, kakor tudi v pokrajinskem svetu. Izdelane smernice bomo predložili deželni in rimski vladi. Gre predvsem za 300 milijard lir iz skladov zakona 828. Žal pa tržaška občina in pokrajina nista bili sposobni izdelati jasnih načrtov. Zapisati moramo, da prednjačijo v tem naše levičarske uprave v okoliških občinah. Na pokrajini smo sicer začeli delati v tem duhu in sicer v letih, ko je bila pri krmilu koalicija med KPI, PSI, PSDI in SSK, toda listarska uprava je vse zavrgla v letu 1980. Na tržaški občini pa se sploh ni začelo z delom, niti po vstopu laikov in socialistov v odbor. Edino KPI je iz opozicije pritiškala in dosegala delne rezultate.

Menimo namreč, da je treba izkoristi-

ti dana sredstva za tehnološko posodobitev obstoječih industrijskih in drugih produktivnih struktur, ki naj do leta 1990 dosežejo mednarodno kompetitivnost. To je mogoče doseči tudi z zaščito naravnega okolja, posebno še, če upoštevamo nujnost posodobitve kmetijskih in sorodnih dejavnosti, kar naj omogoči harmonično integracijo novih produktivnih in drugih struktur v okolje. Tu mislimo na cestne in železniške povezave z Evropo in na znanstveno raziskovalne centre, ki tvega postati predvsem klientelarno središče za požiranje denarja, medtem ko mora biti zamišljeno kot gonilna sila bodočih dejavnosti. Tu velja še enkrat poudariti pomen nedavnega dogovora med kraško gorsko skupnostjo in deželo, ki štiti interese krajevnega prebivalstva, predvsem Slovencev. To je, konec koncev, uspeh našega boja proti trmi birokracije in dvoličnosti nekaterih demagoških političnih sil. Sedaj je potrebno nadaljevati na tej poti, da dosežemo cilj teritorialnega ravnovesja.

Pri tem moramo podčrtati tudi dejstvo, da razpoložljiva finančna sredstva spodbujajo vlogo Trsta kot posrednika v odnosih med Italijo in Jugoslavijo, kot predvidevajo osimski sporazumi. Vsem Tržčanom mora biti jasno, zakaj je Trst prejel ta finančna sredstva! Seveda, obe sosedni preživljata hudi gospodarski krizi, zato je potrebno spremeniti nekatere načrte in čas njihovega uresničevanja, nikakor pa se ne smemo odpovedati cilju, da postanemo stičišče miru in sodelovanja.

Seveda je vse to mogoče uresničiti, če se v Trstu in deželi uveljavijo nove napredne politične in družbene sile. Kdor ni sposoben in ne nudi jamstev za obnovo tržaškega gospodarstva in napredek celotnega prebivalstva, ni vreden da obdrži v tem mestu vodilna mesta. Komunisti menimo, da lahko s tem v zvezi polagamo čiste račune.

Ugo Poli

Ni ravno spodbudno...

Ob koncu vsakega leta pridejo na vrsto obračuni. Prelistali smo vse številke našega glasila, od januarja do decembra in ni nam bilo težko ugotoviti, da so nekatere vsebinsko zelo pomanjkljive, druge pa oblikovno dolgočasne. Že sredi poletja so tovariši sekcije Opčine Bani priredili srečanje bralcev in naročnikov Dela in, kot smo tudi poročali, je bil časopis deležen v glavnem, kritik. Da je pomanjkljiv, nezanimiv, premalo polemičen in poučen. Vendar moramo priznati, da kljub vsemu, nam ni bilo mogoče vzpostaviti zanesljivega sodelovanja, ki bi pripomoglo k njegovemu izboljšanju. Sicer pa je odmaknjena kritika že obrabljeno orožje... Vemo, da so v vsaki sekciji tudi taki tovariši, ki bi nam lahko redno dopisovali, že z ozirom na to, da ima vsaka sekcija svoje probleme svoje pobude in novosti. Zakaj ne bi o tem seznanjali tudi širšega kroga tovarišev? Ne moremo reči, da bo prihodnje leto boljše, vendar upamo, da bo v našem uredništvu vsaj malo bolj živahno.

Benečani razpravljajo o gospodarstvu

Prejšnji teden so se v Špetru Slove-
nov, sredi Nadiških dolin, pričeli deseti
jubilejni benečanski kulturni dnevi. Za-
nje dajeta pobudo že desto leto
študijski center «Nediža» in SLORI za
Benečijo. O njihovem pomenu, ki vseka-
kor presega okvir same slovenske na-
rodne skupnosti v videmski pokrajini,
priča tudi udeležba domačinov in pred-
stavnikov oblasti na otvoritvenem zase-
danju v dvorani nadiške gorske skupno-
sti. Prisotni so bili namreč predsednik
deželne sveta Furlanije - Julijske kra-
jine Mario Colli, predstavniki SKGZ,
beneških emigrantov dr. Ferruccio Cla-
vora, duhovniki Cencig, Lavrenčič in
Zuanella, župan Marinič, zastopstvo vi-
demskega socialističnega kulturnega
krožka «Mondo-operaio», deželni sveto-
valec KD Romano Specogna, zastopniki
sosednje Tolminščine itd. Njihovih
imen nismo naštevali zaradi «protokola»,
pač pa predvsem zato, da
dokažemo, kako je «Nediža» znala pre-
mostiti ozke narodnostne in ideološke
meje ter danes s svojimi pobudami na-
leti na odmevnost v širšem furlanskem
okviru.

V desetih letih je študijski center
«Nediža» s svojimi benečanskimi kul-
turnimi dnevi zabeležil zavidljivo rast.
Kot nam je v nevezanem pogovoru pove-
dal njegov animator, tovariš Pavel
Petričič, so benečanski kulturni dnevi
dvignili splošno raven kulturnega in
družbenega delovanja v Benečiji. Lotili
so se vseh žgočih tem, ki zadevajo isto-
vetenje beneških Slovencev in njihov
boj za jezikovno in gospodarsko
zaščito. Govorili so o jezikoslovju, o
zgodovini, o šolstvu, o kulturni ustvar-
jalnosti in o gospodarskih vprašanjih.
Prav tem so bili posvečeni letošnji kul-
turni dnevi, ki bodo trajali tja do pomla-
di v nekajtedenskih presledkih. Petričič
nam je še poudaril, da so pomenili ti
kulturni dnevi pomembno vez med Slo-
venci in Furlani, kakor tudi med pripad-
niki manjšine v zamejstvu nasploh.

Prav gospodarstvu so posvetili
letošnja kulturna srečanja. Prvo preda-
vanje je bilo prejšnji petek, ko sta pre-
davala in odgovarjala živahnim disku-
tantom prof. Darko Bratina in Roberto
Grandinetti iz Vidma, oba na temo «raz-
vojnih modelov perifernega gospodar-
stva in posebnosti naše dežele».

V predstavitvenem biltenu
benečanskih kulturnih dni je jasno
obeležena letošnja tematika, pa tudi
način, kako so si organizatorji pred-
stavljali njihov potek.

V letošnjem desetem ciklusu kultur-
nih srečanj «Benečanski kulturni dnevi»
nameravamo posvetiti večjo pozornost
dialektičnemu soočanju med predava-
telji. Za vsako temo bomo namreč pov-
abili več strokovnjakov, kar je novost gle-
de na prejšnja leta.

*Rdeča nit letošnjega ciklusa preda-
vanj bo gospodarska kriza, ki ni zajela
samo ožjih skupnosti, ampak ves
kapitalistični svet. Obenem nam je za-
stavila tudi vrsto perečih vprašanj in
nas pahnila v veliko negotovost.*

*Inflacija, brezposelnost, drastično
zmanjšanje investicij, dopolnilna bla-
gajna... so le posamezni vidiki temeljne-
ga problema: globoke krize gospodar-
skega sistema v katerem živimo. Kje
najti izhod? Kakšne so perspektive mar-
ginalnih območij, še posebej Beneške
Slovenije, ki je bolj kot drugi predeli
trpela zaradi nerazvitosti? Obstajajo
možnosti, da bi se takšen položaj spre-
menil?*

*Kakšno vlogo ima ob vsem tem
nastajajoča zavest pripadnosti posebni
narodnostni skupnosti? Prispeva k
obrambi skupnosti?*

*Kakšna so naravna bogastva in
človeške zmogljivosti, na katere lahko
računamo za dosego tega cilja?*

*Da bi odgovorili na ta vprašanja, smo
povabili na «Benečanske kulturne dne-
ve» pripadnike raznih socialnih skupin,
ki so večkrat v nasportujočem si
položaju, od sindikalista do gospodar-
stvenika, od raziskovalca do politika.
Na teh srečanjih bodo spregovorili o
možnostih za razvoj obmejne dežele.
Samo vloga «mostu» lahko po našem
mnenju reši številna vprašanja gospo-
darske krize in najde tako tudi rešitev za*

*Benečijo, ki je doslej ostala ločena od
pomembnejših gospodarskih tokov.*

V pogovoru z dr. Lauro Bergnach
(Bernjak), ki vodi letošnje razprave, smo
izvedeli tudi za najosnovnejše podatke
o gospodarskem življenju Benečije da-
nes.

V bistvu je mogoče strniti oris
položaja v tri obdobja. V prejšnjem sto-
letju je bila Benečija kmetijsko-pašniško
področje, z industrijsko revolucijo v
Evropi pa se je spremenila zgolj v rezer-
voar cenene delovne sile (zdomcev), naj-
prej v dežele severne Evrope, nato pa tu-
di v industrializirane predele Italije (MI-
lan, Turin). Ekonomska kriza zadnjega
desetletja je vrnila beneške zdomce, to-
da ne povsem domov. Ker tukajšnje
oblasti niso storile ničesar, da bi jim pri-
skrbele delo doma (očitno so se bal njihove
narodne in razredne zavesti), so se
moral preseliti bliže tovarnam, na fur-
lansko nižino okoli Čedadada in Manzana.
Le malo jih je ostalo v domačih krajih,
predvsem po zaslugi mešanih jugoslo-
vansko furlanskih podjetij, ki so nastala
po osimskem sporazumu in prvič
beležijo nastopanje beneških Slovencev
na podjetniški ravni.

O vseh teh premikih pričajo preprosti
statistični podatki. Benečija je po vojni
izgubila polovico svojega prebivalstva,
v letih 1971-81 pa nadaljnjih 20%. Ti pa
niso šli v tujino, pač pa se nahajajo na
furlanski nižini, kjer so podvrženi narav-

PROGRAM

BENEČANSKIH KULTURNIH DNI

I - 21.1.1983

Darko Bratina

Predava sociologijo in ekonomsko sociologijo na fakulteti za politične vede
univerze v Trstu - Ravnatelj Slovenskega raziskovalnega inštituta SLORI v
Trstu

Roberto Grandinetti

Raziskovalec pri CRES - Centru za ekonomske in socialne raziskave v Vidmu
MODELI RAZVOJA PERIFERNEGA GOSPODARSTVA: POSEBNOSTI
DEŽELE FURLANIJE-JULIJSKE KRAJINE

II - 14.2.1983

Ugo Ascoli

Predava ekonomsko sociologijo na ekonomski fakulteti v Anconi

Elena Saraceno

Raziskovalka pri CRES - Centru za ekonomske in socialne raziskave v Vidmu

Aldo Gabriele Renzulli

Deželni odbornik za delo, socialno skrbstvo in izseljenišтво

Giannino Padovan

Generalni deželni tajnik CGIL
IZSELJEVANJE IN TRŽIŠČE DELOVNE SILE

ni asimilaciji, če ne bodo našli poti domov ali ustvarili trajne vezi z domačimi kraji.

Skratka, «gospodarska odrinjenost», ki je bila vse prej kot naključna, je število beneških Slovencev skrčila za približno 60%! Verjetno pa ni nihče slep, da bi ne razumel, kolikšno odgovornost ima za tako politiko tudi deželna uprava Furlanije - Julijske krajine, ki prav te dni slavi 20-letnico obstoja in jo je vsa ta leta vodila KD s socialisti in občasno podporo SSK. Mar ni prav v razvojnih in urbanističnih načrtih levo-sredinskih deželnih vlad celotna Benečija namenjena zgolj gorskim pašnikom? Kaj to pomeni, če dodamo še pezo vojaških služnosti? Predvsem to, da se bo izseljevanje nadaljevalo in se bo nadaljeval tudi razkroj tamkajšnje skupnosti.

Zato so Benečani (vsaj najnaprednejši med njimi, pa naj bodo komunisti ali duhovniki) odločeni vzeti svojo usodo v svoje roke, kolikor jim pač dopušča njihova moč in širina ustvarjenih zavezništov. KPI je že predložila svoj program za gospodarsko obnovo Benečije, v isti smeri pa se pomikajo tudi benečanski kulturni dnevi, ki ob sodelovanju različnih sil težijo k izoblikovanju skupnih smernic boja za družbeno in gospodarsko enakopravnost tega ozemlja.

Gre namreč predvsem za vprašanje, kako bodo izkoriščena razpoložljiva sredstva iz zakonov 828 (obnova potrebnega področja) in za vnovično finansiranje osimskega dogovora. Za uporabo teh sredstev so potrebni jasni predlogi krajevnih oblasti, v tem primeru videmske pokrajine in gorskih skupnosti za nadiško in tersko dolino. Razprava na benečanskih kulturnih srečanjih naj bi bila tudi spodbuda krajevnim oblastem, naj storijo svojo dolžnost.

III - 21.2.1983

Paolo Leon

Redni profesor ekonomije na Univerzitetnem inštitutu za arhitekturo v Benetkah - Predavatelj na Visoki šoli za javno upravo v Rimu

Ferruccio Clavara

Raziskovalec pri Slovenskem raziskovalnem inštitutu SLORI - sedež v Čedadu

Livio Tamaro

Generalni direktor FININD iz Pordenona
AKUMULACIJA, INVESTICIJE IN POSOJILA: PERSPEKTIVE MEDNARODNEGA RAZVOJA MANJŠINSKEGA GOSPODARSTVA

IV - 4.3.1983

Mario Burda

Predsednik Združenja malih industrij v Vidmu

Gianni Bravo

Predsednik furlanske delegacije pri Italijansko-jugoslovanski trgovinski zbornici

Milan Šamec

Podpredsednik Gospodarske zbornice SR Slovenije
MEJE IN MOŽNOSTI GOSPODARSKEGA DELOVANJA PODJETNIKOV IN ZADRUG

V - 18.3.1983

Okrogla miza z deželnimi tajniki političnih strank
DEŽELNI RAZVOJNI NAČRTI: KAJ PRINAŠAJO BENEČIJI?

VI - 25.3.1983

Srečanje s predstavniki dežele Furlanije-Julijske krajine in SR Slovenije
PROBLEMI IN PERSPEKTIVE OBMEJNIH OBMOČIJ

Predavanja bodo potekala v občinskih dvorani v Špetru s pričetkom ob 18. uri.

Tov. Edvin Švab na seminarju o kulturi v Bologni

Prejšnji teden je priredila KPI v Bologni seminar o kulturi. Udeležba je preseгла vsa pričakovanja, saj je bila dvorana gledališča «La Soffitta» dva dni nabito polna zavzetih udeležencev iz cele države.

Uvodnemu poročilu, ki ga je podal tov. Chiarante, je sledila razprava, v katero so posegli ugledni tovariši in druge znane osebnosti s področja kulture. Med drugimi Alberto Asor Rosa, Luigi Berlinguer, Renato Nicolini, Nanni Loy, Renato Zangheri in številni drugi. V povzetku je tov. Aldo Tortorella poudaril, da bodo smernice in priporočila tega seminarja dobro gradivo za 16. kongres KPI in za angažiranje celotne partije na področju kulture v prihodnjih letih.

Seminarja se je udeležila tudi kvalificirana skupina italijanskih in slovenskih kulturnih in javnih delavcev iz Trsta.

Tov. Edvin Švab, župan občine Dolina, je na seminarju izrekel priporočilo, naj italijanski kulturni delavci posvetijo več pozornosti narodnim manjšinam.

Predsedstvo seminarja je tov. Švabu javno izreklo zahvalo za opozorilo in se v tem smislu obvezalo. Gradivo seminarja bo objavljeno v aktih.

«Naj predpostavim, da to ne bo poseg, ampak opozorilo na situacije, ki bi ji bilo treba preveriti, preučiti in aplicirati.»

Sem eden od italijanskih županov slovenskega porekla in pripadnik slovenske narodne manjšine v Furlaniji-Julijski krajini.

V tržaško pokrajino je vključenih šest občin, od katerih imajo štiri slovenskega župana. Poleg tega živijo Slovenci v drugih 29 občinah goriške in videmske pokrajine, vzdolž italijansko-jugoslovanske meje. Skupno torej v 35. občinah.

Slovenci so večinoma vključeni v družbo, v javne službe krajevnih ustanov, od občine do parlamenta. Vendar niso priznani, niti primerno zaščiteni. Zanje, oziroma za nas Slovence, 6. člen ustave ne obstaja.

Ne bi rad poenostavljaj ogromnega pomena razvoja kulture, vendar poudarjam, da se bo odnos do Slovencev spreminil samo, če bo prišlo do širšega zanimanja in zavzemanja v državnem merilu.

Diskriminacijski odnos do Slovencev ni samo problem Slovencev ampak problem italijanskega ljudstva in predvsem vlade. Zato izrabljaj priliko, da priporočim vsem kulturnikom, delavcem v tovarnah in na poljih, uglednim profesorjem in docentom, naj posvetijo več pozornosti problemom narodnih manjšin v Italiji.

V ta namen prinašam nekaj gradiva, med drugim diplomsko nalogo z naslovom: «La questione nazionale a Trieste in un'inchiesta tra gli operai sloveni», ki lahko veliko pove, vendar se je treba s temi problemi soočiti in jih rešiti.

Svodoben razvoj, brez razločkov, vsake kulture, tudi kulture neke narodne manjšine, je brez dvoma obogatitev kulturnega bogastva našega naroda.»

Na rob deželnemu kongresu SSK

Na Opčinah se je prejšnjo nedeljo sestal deželni kongres Slovenske skupnosti. O njem je poročal tisk, spremljali smo ga lahko tudi preko vsakodnevnik radjskih in televizijskih oddaj, zato ne bomo navajali kronike tega vsekakor pomembnega dogodka. Pač pa se nam zdi potrebna prva, čeprav nujno površna ocena tega kongresa, ki opredeljuje za naslednja leta politiko ene izmed bistvenih komponent našega manjšinskega političnega življenja.

Predkongresna debata v SSK, če naj verjamemo pisanju njenega periodičnega tiska, se je sukala okoli dveh vprašanj:

1. kakšna so politična zaveznitva SSK, torej njeno politično mesto?

2. kdo naj vodi SSK v prihodnji mandatni dobi deželnega sveta FJK?

Na pokrajinskem kongresu v Gorici je bil glede prvega vprašanja dan jasen in nedvoumen odgovor, ki v bistvu velja tudi za deželno SSK: njeno mesto je ob krščanski demokraciji, socialistih in drugih levosredinskih strankah. V Trstu je bila izbira težja, saj sta bila možna »partnerja« pravzaprav dve - ali KD ali Lista za Trst. Ni tajnost, da je to vprašanje precej vznemirjalo razpravljalce in da je pokrajinski kongres v bistvu odložil izbiro, ki bi v vsakem prime-

ru ločila duhove in ošibila stranko v delikatni volilni kampanji za izvolitev deželnega svetovalca SSK.

Deželni kongres SSK je lahko nekoliko menjal ton, saj je vedel, da se stvari v Trstu spreminjajo in da se oblikuje »grosse koalition« med listo, demokristjani in laiko-socialisti. Zato geslo, da ostaja SSK ob strani demokristjanom in socialistom (čeprav poredkoma tudi polemizira z njimi) lahko tudi pomeni njen vstop v tržaške odbore z Listo za Trst. Skratka, odslej bo »Lokar sit, SSK pa cela«...

Glede političnih izbir SSK se zdi, da njeni politični voditelji strogo ločujejo boj za globalno zaščito slovenske manjšine od upravno političnega boja na krajevni ravni. To prihaja najbolj do izraza ob spoznanju, da je SSK organski del levosredinske večine s KD in PSI na deželi, v goriški pokrajini (morda tudi v tržaški), vendar pri teh strankah ni doseglja takorekoč nobenega premika glede usode našega zaščitnega zakona. Pač pa si SSK sploh ne postavlja vprašanja upravno-političnih zaveznitv s komunisti in levico nasploh, čeprav je to politični okvir enotnih nastopov naše manjšine. Za dr. Štoko (glej TG 3) KPI sploh ni med »ustavnimi strankami«, SSK pa je dosledno v opoziciji iz svetov-

nonazorskih razlogov, Nabrežina pa je le izjema, ki baje potrjuje pravilo.

Sedaj še drugo vprašanje. »Novi list« je za popotnico deželnemu kongresu SSK objavil komentar, v katerem kar naravnost vabi delegate, naj zamenjajo voditelje, češ da so »utrujeni«... Zdi se, da je to letelo na deželnega svetovalca dr. Štoko, ki ta mandat opravlja neprekinjenih 15 let, obenem pa je obdržal tudi funkcijo deželnega tajnika stranke. Sedaj so se stvari nekoliko spremenile. Štoka bo še naprej glavni kandidat za četrto mandatno dobo v deželnem svetu, v zameno pa je politično krmilo prešlo v roke goriških članov SSK. Predstavnikom manjšinskih struj v stranki so na kongresu dodelili prestižna mesta.

Sedaj bo šla SSK v boj za to, da ohrani svojega deželnega svetovalca. To se nam zdi povsem razumljivo, manj razumljivo pa se nam zdi ustvarjanje psihoze, da je to mesto v nevarnosti in da je torej dolžnost vseh Slovencev, da pripomorejo k ponovni izvolitvi dr. Štoke. Prepričani smo, da bo SSK prejela toliko glasov, kolikor si jih je pač zaslužila s svojo politiko.

Isto velja, konec koncev, tudi za ostala dva slovenska deželna svetovalca, ki ne pripadata SSK.

Zamejski pesniki gostje Kluba slovenskih študentov na Dunaju

Prejšnji petek so bili gostje Kluba slovenskih študentov na Dunaju tržaška pesnika Marko Kravos in Marij Čuk in goriški pesnik Ace Mermolja. Kot je znano, so člani kluba slovenski študenti (predvsem univerzitetni), ki prihajajo s Koroške študirat na Dunaj. Lahko bi zapisali, da so nekakšni »dediči« slovenskih razumnikov, ki so romali nekoč na Dunaj ker jim domovina ni mogla muditi visokošolske izobrazbe. Os Dunaj-Ljubljana je znamenita in pomembna za našo literaturo, čeprav je za marsikoga (beri Cankarja) pomenila tudi mučno garanje v mrzli sobi in ob kosu trdega kruha.

Današnjosti, kakorkoli že, ne gre primerjati s preteklostjo, čeprav je res, da so slovenski študenti na Dunaju prinesli v Celovec in dlje marsikatero pobudo, ki je imela velik odmev med slovensko manjšino v Avstriji (pomislimo samo na list Kladio in na različne akcije v začetku sedemdesetih let in tudi pozneje).

Tudi v današnjem klubu deluje precej študentov, ki so krepko angažirani v življenju koroških Slovencev, zato je bilo srečanje med literati iz našega konca in slovenskimi študenti na sedežu njihovega kluba na Dunaju zanimivo. Kravosa, Čuka in Mermolja je prisotnim predstavila predsednica kluba in pesni-

ca Maja Haderlap, nakar so pesniki prebrali vsak po nekaj svojih del. Pri tem so podali izbor, ki je zajel razmišljujoče, lirске in pa humorno-satirične pesmi. Izbor je želel med drugim ponazoriti dejstvo, da se je sodobno pesništvo na Tržaškem in Goriškem usmerilo v tematsko in tudi estetsko raznolikost. Prav ob tem dejstvu se je na literarnem večeru vnela razprava, ki je črpala iz treh osnovnih iztočnic in sicer iz problema manjšinske literature, iz razmerja med družbenim in osebnim in iz vprašanja komunikativnosti.

Zanimivo je, da je prišlo med samimi študenti do različnih stališč, ki pa jim je botrovala volja po »dialogu«. Preprosto povedano; kdor je zagovarjal prvenstveno družbeno angažirano pesništvo ni izključeval usmerjenosti v intimno, osebno liriko in obratno. Bistvo je, da se literatura ne izgubi v obrabljenih klišejih. Nekdo je tudi dejal, da ni prave dekokracije tam, kjer se osebni in družbeni pol ostro ločujeta. Beg v zasebnost je simptom, da z družbo nekaj ni v redu, kot je tudi izključno poudarjanje družbenega dokaz, da se želi prikriti človeško celovitost.

S tema vprašanjima je »dunajska« debata povezala tudi problem komunikativnosti. Marsikdo je poudaril, kako nekateri pesniki »šifrirajo« čustva in stan-

ja, da jih ljudje ne morejo potem razumeti. Izrecno so tu poudarili vprašanje avstrijske Koroške, kjer veliko Slovencev ne obvlada popolno materinega jezika in jim je zato »šifrirana« literatura nedostopna. Pa tudi tu se je porodil dvom. Je morda literatura kriva, da bralci ne poznajo jezika, oziroma slovenščine. Pa še to; literatura ne more stvari poenostavljati, ne more se prilagajati situacijam, ampak jih mora na svoj način presepati, seveda ne sme pri tem pozabiti na tla, iz katerih izhaja.

Večer v Klubu slovenskih študentov na Dunaju je torej pokazal voljo po raznoliki literaturi in specifično poeziji. Urednik slovenske koroške literarne revije Mladje Jani Oswald je poudaril, da revija objavlja raznovrstne prispevke in je usmerjena k »odprti« literaturi bodisi slogovno kot tematsko. Seveda je pri tem vključena v življenje koroških Slovencev in želi biti ustvarjalen prikaz njihovih poti in dilem.

Literarni večer na Dunaju torej ni pomenil le srečanja med slovenskimi pesniki iz Trsta in Gorice ter med slovenskimi študenti na Dunaju, ampak je odprl vrsto vprašanj, ki se tičejo umetniškega ustvarjanja v okviru slovenske manjšine v Italiji in Avstriji in seveda tudi v širšem kontekstu, saj manjšine niso od sveta ločene »oaze«.

TRIBUNA KONGRESNA TRIBUNA KONGRESNA TRIBUNA KONG

Resolucija o vprašanju zaščite slovenske narodne manjšine, ki so jo odobrile kongresne skupščine sekcij za Števerjan, Podgoro-Pevmo-Oslavje-Štmaver, Goriško severno četrt, Sovodnje in Doberdob.

Kongresna skupščina poudarja pomembnost dejstva, da se dokument o izhodiščih za razpravo pred XVI. vsedržavnim kongresom partije dotika vprašanja etničnih in jezikovnih manjšin tako v prvem razdelku, ki obravnava demokratično alternativo (kot nujnost spremljanja «gibanj, ki nastajajo ob vprašanjih splošnega pomena oziroma ob problemih, interesih, idejah, ki prevevajo vse družbene sloje»), kot tudi v četrtem razdelku, ki obravnava reformo javnih ustanov (kot nujnost razvoja osnovnega duha ustave, ki je začrtala fundamentalni ustroj italijanske demokratične ureditve), obenem pa je mnenja, da mora dokument bolj poglobljeno obravnavati to vprašanje in v tem smislu predlaga naslednjo dopolnitev, ki obravnava specifično problematiko slovenske narodne manjšine v Italiji in neposredno zadeva goriško pokrajino in deželo Furlanijo-Julijsko krajino:

«Ne glede na to, da spada zaščita slovenske narodne manjšine v Italiji v okvir splošnega vprašanja bodisi zaščite drugih narodnih manjšin (francoske v Dolini Aoste in nemške na Južnem Tirolskem), ki sta v dolgem sporu z osrednjo državno oblastjo v večji ali manjši meri že dosegli priznanje svojih pravic s specifičnimi zakonskimi ukrepi, bodisi zaščite jezikovnih manjšin in manjših etničnih skupin, ki niso še danes deležne nikakršne oblike zakonskega priznanja in za katere si samo v zadnjih časih prizadeva demokratično gibanje, je treba le-to doseči s specifičnimi in enotnimi oblikami, ki naj upoštevajo zgodovinske okoliščine in njene lastne značilnosti. V tem smislu je enotno gibanje Slovencev v Italiji, katerega aktivni in sestavni del je KPI, že dalj časa zbralo svoje zahteve v predlogu za globalni zaščitni zakon. O nekaterih takih zakonskih osnutkih — med temi je tudi osnutek komunističnih parlamentarnih skupin, predložen po široki razpravi z vsemi slovenskimi organizacijami — se je že začela diskusija v ustrezni senatni komisiji. Le-ta se mora nadaljevati (iniciativa komunistov je v tem smislu nujna in obvezujoča) in čim prej zaključiti z odobritvijo zakonskega instrumenta, ki bo zadovoljil zahteve manjšine.

Globalna zaščita mora pomeniti sistem norm, ki obravnavajo slovensko narodno skupnost v Italiji kot posebno družbeno formacijo, ki jo je treba zaščititi na vseh področjih (jezikovnem, šolskem, kulturnem, ustanovnem, prostorsko-gospodarskem), na katerih se izraža in odvija njeno delovanje. V tem kolektivnem okviru se morajo zaščititi tudi neodtujljive pravice njenih posameznikov. V tem smislu ne smejo norme Slovencev razlikovati teritorialno in sektorialno, marveč jim morajo nuditi možnost in pravico, da se kot kolektivni

subjekt uveljavijo v sodelovanju in soodločanju z večinsko družbo, ko gre za skupna vprašanja, in v samoodločanju, ko gre za tipična in specifična slovenska vprašanja.

Pri obravnavanju vprašanja zaščite Slovencev v Italiji je treba še upoštevati razvoj le-tega v zadnjih letih: bodisi zaradi ojektivne rasti dejavnosti in prisotnosti Slovencev na vseh področjih njihovega življenja in zaradi bolj poglobljene ter bolj znanstveno zasnovane analize stanja in položaja manjšine, bodisi zaradi razvoja odnosov in razmerja med manjšino in matico tudi v luči novosti, ki so nastale v sodelovanju med sosednjima državama, še posebej pa zaradi sprememb, ki so bile in ki potekajo v italijanski politični in družbeno-ekonomski ureditvi v smislu širše decentralizacije države in razvoja krajevnih avtonomij. V tem razvojnem okviru

je treba slovensko narodno manjšino upoštevati kot družbeno in narodno formacijo, katere razvoj določajo notranje zakonitosti, odnosi in vezi z matično domovino ter gospodarska, družbena in politična stvarnost države, v kateri živi.

Zato bo, poleg in onstran zakona za globalno zaščito, odločilen za obstoj in razvoj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji način zagotavljanja in potrjevanja — kot cilj vsega demokratičnega gibanja in še posebej komunistov — pogojev za narodni in kulturni napredek manjšine, ki ga lahko omogočajo njene ustvarjalne sposobnosti in njena materialna in duhovna moč, za afirmacijo demokratične politike italijanske države na področju človekovih pravic in manjšinske zaščite, za utrditev politike miru in sodelovanja ob vzhodni meji v potrditvi in praksi načela odprte meje kot bistvenega in odločilnega pogoja za normalno jezikovno in kulturno rast dela nekega naroda, ki kot manjšina živi v drugi državi».

Vtisi z XIII. kongresa miljske sekcije KPI

V Ljudskem domu v Miljah se je v večernih urah 19. 20. in 21. januarja vršil XIII. kongres miljske sekcije KPI. Kongresu je prisostvovalo prvega dne 94% delegatov, drugega dne 84%, tretjega dne pa spet 94% od 127 izvoljenih delegatov. Kongres je bil odprt za javnost zato so bili prisotni številni povabljeni in zastopniki ostalih strank. Prvega dne so bile prisotne delegacije ZKS iz Kopra, dolinske sekcije, nabrežinske sekcije ter krajevne sekcije PSI, KD, Liste za Milje, PRI in PSDI. Drugega dne pa samo krajevne sekcije KD in PSI, tretjega dne je ostala samo krajevna sekcija PSI.

Po uradni otvoritvi kongresa in izvolitvi predsedstva, ki mu je načeloval tov. Gastone Millo, je tajnik sekcije tov. G. Donadel prebral tajniško poročilo, ki je bilo res izčrpno, resno in stvarno. Svoje pozdrave v obeh jezikih so posredovali zastopniki ZKS, dolinske in nabrežinske sekcije. Zastopstva ostalih strank pa, seveda samo v italijanščini. Njim izgleda ponižujoče baviti se s takimi «malenkostnimi in obrobniimi» vprašanji. Takrat sem se spraševal do kod sega njihova demokratičnost, da ne omenjam njihove neumestne ironije in ošabne delitve naukov.

Drugega dne kongresa je bila na dnev-

nem redu razprava, ki je bila zelo številna saj se je zvrstilo čez 26 delegatov, ter se ni mogla izčrpati, kot je bilo predvideno, istega dne zato se je nadaljevala še tretjega dne. Posegi so bili raznoliki, redko polemični, mnogi pa priporočljivi in zaskrbljeni, kar je povsem naravno glede na težko stanje, ki ga preživlja država in naši kraji, posebno še naša občina.

Res je tudi, da bi nekateri posegi lahko bili manj retorični, vendar je tudi to razumljivo in včasih potrebno. Sem spadajo posegi, ki temeljijo na izkušnjah iz preteklosti. Nezadovoljstvo nekaterih delegatov je prišlo na dan glede nekaterih točk, posegov ali zadržanj, kar je dokaz resnosti, zavzetosti in enotnosti. Seveda moramo vpoštevati različnost osebnih izkušenj, pogledov in pogojev v katerih delujejo in živijo. Teoriziranja nekaterih posegov so se kmalu vrnila na stvarno in poglobljeno podlago. Toda tudi teorija je koristna kadar potrjuje, pojasnjuje, izboljšuje in usmerja življensko stvarnost. Zanimivo je, da so se razčlenjevanja stanja v deželi le malenkostno med seboj razlikovala. Na splošno so bili vsi posegi precej razgledani in utemelje-

ni. Zanimivo je bilo zadržanje glede Košutovih predlogov za katere so se delno ali v celoti izrekli nekateri delegati z dokaj premišljenimi in odkritimi pomisleki, le da so po mojem mnenju bili premalo osnovani na dejanski stvarnosti.

Obenem sem prepričan, da je tako nastopanje pravilno in koristno, ker pomaga razčistiti nejasnosti in nepoučenosti, pa tudi površno gledanje in sektaštvo. Mnenja in načrti o odpravi sedanje politične, moralne, gospodarske, socialne in upravne krize niso bila preveč različna. Bila so tudi precej jasna in konkretna, vendar manj jasna in konkretna glede načina kako to doseči.

Mislím, da je to normalno v sedanjem stanju, ko vsa sredstva javnega obveščanja skušajo na vse mogoče zvijačne načine vnesti čimvečjo zmedo v ljudi, da jih laže izkoriščajo. Pri ogromni večini govornikov je prišla na dan zavest, da je edino v enotnosti možnost reševanja stvarnih zadev. Enotno v medsebojnem spoštovanju in razumevanju, v odkritem in poštenem soočanju lahko pravilno posežemo v reševanje težkih vprašanj našega kraja in časa ter damo svoj prispevek k splošnem

trudu iskrenih demokratov pri reševanju svetovnih problemov kot so vojna nevarnost, lakota in atomska katastrofa.

Delo in nastop predsedstva je bilo pravilno in demokratično, ker se je odločilo za podaljšanje razprave tudi naslednji dan, da pride na dan kar največ mnenj in predlogov ter dati možnost posega vsem, ki so to želeli.

Izvolitev novega odbora, rzsodišča in delegatov za deželni kongres je bilo tajno; vsak delegat je lahko predlagal kandidate, katerim je lahko dal vsak 9 preferenčnih glasov za odbor 17 članov, 2 za rzsodišče od treh članov, 26 za delegate na deželni kongres.

Po zaključkih tov. Rossetti-ja je volilna komisija objavila izid glasovanja po preferencah. V novi odbor so bili potrjeni skoro vsi prejšnji člani, ki so med čakanjem za objavo delegacije v deželni kongres, na kratki seji enoglasno potrdili tov. G. Donadela za novega tajnika sekcije. Izjava kongresa je bila izglasovana enoglasno, na Košutove predloge pa se je izreklo 11 delegatov.

Kiljan Ferlung

ČAROVNIŠTVO VELIKIH BANKIRJEV

Dalo bi se reči, da začenjajo iz zahodnih bančniških krogov pihati novi vetrovi. Še pred iztekom poletja so spoštovani bankirji z obilico cinizma in prezirljivosti naročali prezadolženim deželam v razvoju: »Zategnite pasove!« Zdaj niso več tako strogi. Deželam v razvoju sicer še zmerom vzbujajo občutek krivde. Še zmerom jim očitajo, da so sposojeni denar potratili za drage in nesmotrne naložbe in kar je podobnega, toda zdaj je napočil čas poravnave. Hkrati pa opozarjajo sami sebe pa tudi svoje vlade, da bi bila nagla ukinitiv nadaljnje kreditiranja usodna tako za zadolžene države kot za posojilodalce.

Ves sedanji svet tiči na sodu kreditov. Prosperiteta poslednjih desetletij je zrasla na stolpu posojil in dolgov.

»Lakota, revščina in težnje, da bi se jima izognili, so povzročili nastanek nove, neizmerne mase finančnega kapitala. Nastajal je tudi na evropskih tleh, in sicer že v prvi sekvenci povojne obnove, ko je bila zahodna Evropa brez svetovne kupne moči in je začela v znamenju gole ameriške obljube glede kritja na veliko prodajati samo sebe oziroma svetovni denar (kot svoj privilegij, podarjen s strani ZDA, in kot univerzalno svetovno plačilno sredstvo) še bolj lačnim,« razlaga dr. Ivo Perišin (»Privredni vjesnik«, 18. 10. 1982) ter nadaljuje: »Tako je prišel denar – v znamenju pričakovanj, zazrtih v ZDA – ododod, iz Evrope, na območja, ki

so ga potrebovala. In se je v tem svojem gibanju med obema nasprotnima si poloma, polom bogastva in polom revščine, nenehno množil.

Tako je nastala sila, ki se je kmalu razbohotila v velikanskem potencialu finančnega kapitala velikih multinacionalnih bank, ki kreditirajo lačne. Vendar vselej na ta način, da kredite, ki jim jih dajejo, beležijo kot svoje terjatve. To pa jim omogoča, da te terjatve neprenehoma poravnava – v glavnem z odplačili anuitet za poprejšnje kredite...« V svoji novembrski številki »Monde Diplomatique« sarkastično komentira ta razmerja: »Če bi prišlo do tega, da bi čarovnike nadomestili bankirji, bi morali razlog iskati v tem, ker so se bankirji vse predolgo ukvarjali s sleparstvom in so znali privleči zajca iz kloбуka oziroma posojati denar, ki ga nimajo.«

★ ★ ★

Dolgovi dežel v razvoju so po nekaterih presojah dosegli upoštevanja vredni znesek kakih tisoč milijard dolarjev. Vendar pa je to samo vrh ledene gore dolgov. Njihov večinski del je skrit pod gladino produktivnosti, gospodarnosti, smotnosti in uspešnosti gospodarstev najbolj razvitih kapitalističnih držav, pod gladino vsega tistega, v kar noro verjamemo že dolga leta. Dolgovi zveznega, pokrajinskih in občinskih proračunov v Zvezni republiki Nemčiji naraščajo že deset let in so se konec letošnjega leta

povzpeli do vsote 508 milijard mark oziroma približno 198 milijard dolarjev. Zahodnonemški proračunski dolgovi so enako veliki kot zunanji dolgovi treh najbolj zadolženih držav na svetu – Mehike, Brazilije in Argentine. V deželi najbolj dinamičnega gospodarstva, v Japonski kot deželi gospodarskega čudeža so se dolgovi državnega proračuna v enajstih letih povečali do zneska 93 trilijonov jenov oziroma 370 milijard dolarjev. To je vsota, ki za kakih 100 milijard dolarjev presega celokupni zunanji dolg vse Južne Amerike, najbolj zadolžene celine na svetu. Vsega tega, kajpak, ni mogoče vzporejati s proračunskim primanjkljajem ZDA. V poslednjih dveh proračunskih letih (1980–81 in 1981–82) je sam federalni proračun ZDA zabeležil 224 milijard dolarjev primanjkljaja.

V slapu svetovnih dolgov pomeni jugoslovanski zunanji dolg samo kapljo. Kolikšna je? Najboljše in najhitreje železnice na svetu, japonske – terjajo letno subvencijo v višini približno 18 milijard dolarjev. Približno tolikšni so naši dolgovi, ki so se nam nakopičili v vseh teh letih.

★ ★ ★

Dežele v razvoju so v vseh preteklih desetletjih prejemale pisane trakce obljub, ki so jih plačevale s svojimi naravnimi bogastvi. Od tistih časov, ko so menjavali slonovino za steklene kroglice, se ni nič bistveno spremenilo. Izpopolnila se je samo tehnika.

Zgodba o zambijskem bakru, znana že dalj kot desetletje, je podobna legendi o starih dobrih časih. Leta 1960 je bilo treba prodati za en sam jeep 190 ton bakra. Leta 1970 je bilo treba za jeep izvoziti 350 ton bakra. Naj zveni še tako trpko – ta zgodba

še zmerom nosi s seboj vonj razvoja nerazvitih dežel.

Danes so drugačni časi. Tudi računi so drugačni. Danes računamo, koliko obresti je mogoče odplačati z eno tono. Z eno tono bakra je bilo mogoče leta 1975 odplačati obresti, pripisane h glavnici v višini 17.800 dolarjev, letos pa krije tona bakra le še obresti na dolg v višini 9.900 dolarjev. S tono svinca je bilo mogoče pred sedmimi leti kriti obresti na dolg, ki je znašal 5.900 dolarjev, zdaj le še - 3.800 dolarjev. Tona aluminija je leta 1975 zadostovala za plačilo obresti na dolg v višini 11.300 dolarjev, zdaj le še za obresti na dolg, ki znaša 6.600 dolarjev. S tono sladkorja se je dalo leta 1975 plačati obresti za kredit v znesku 6.460 dolarjev in zdaj le še za obresti kredita v višini 1.200 dolarjev.

Z obrazov bankirjev je izginila maska dobrih vil. Njihovo čudodelništvo postaja vse hudobnejše!

★ ★ ★

Dežel v razvoju ne kaže spustiti iz tega jeklenega objema. In zdaj, ko omagujejo in bi se utegnili strgati ta veriga pripisovanja novih zadolžitve, ponujajo rešitve z lepo embalažo dobrohotnosti.

Recept Carla de Benedettija, podpredsednika italijanske firme Olivetti, je videti izviren. V svojem intervjuju rinskemu časopisu Republica (4. oktobra) ugotavlja, da je treba obrestne mere drastično zmanjšati: »Denar bi naj znova stal 2 do 3 odstotke. Na ta način bi lahko 'svetovni stroj', ki se je ustavil, začel znova delovati in znova proizvajati razvoj, rast in blaginjo.« Preden pa bi prišlo do znižanja obrestnih mer, je - kot pravi Benedetti - potrebno »stvari razčistiti«: »Iz računovodskih knjig je treba izčrtati tistih tisoč milijard dolarjev (dolgov nerazvitih dežel), ki jih dejansko ni več.«

Zveni sila lepo. Toda ta industrialec je samo nekoliko bolj radikalen od ameriškega bankirja (tudi z ozirom na pozicijo zahodnoevropskega gospodarstva nasproti ameriškem). Vendar je bankir veliko bolj jasen.

Wall Street Journal je 9. oktobra objavil predavanje podpredsednika Chase Manhattan Bank Williama Augdena, ki pravi tudi naslednje: »Brez izdatnejših novih posojil deželam v razvoju bodo gospodarske spremembe, ki nam bodo vsiljene, pogubno nagle. Nagle ekonomske spremembe, do kakršnih bo prišlo, bodo omajale politično oporo, ki obstaja v teh deželah, to pa bo, v povračilo, odložilo sprejetje politik, potrebnih za povrnitev kreditne sposobnosti. Posledic razpredanja takšne verige dogodkov ne bo mogoče omejiti samo na dežele v razvoju. Celokupni ameriški izvoz znaša domala eno desetino vsega našega bruto nacionalnega proizvoda, več kot ena tretjina tega

izvoza pa odhaja v dežele v razvoju, ki so drastično odvisne od nadaljnega dostopa na privatne mednarodne kreditne trge. Izguba velikega števila teh izvoznih trgov bi izrazilo podaljšala naše že tako in tako dolge vrste brezposelnih.«

Storiti kaže potemtakem vse, kar je mogoče, da bi ne prišlo do sprememb obstoječega reda, ko najbolj razvite države še naprej izvažajo v dežele v razvoju ceno svoje oborožitve, velikanske administracije dragih javnih služb in visoke življenjske ravni, v povračilo pa jim dajejo nasvete in grajo glede njihove neorganiziranosti, površnosti in nesposobnosti.

★ ★ ★

Veliko je obetov, da bodo to svetovalno funkcijo še izpopolnili. Največje komercialne banke v ZDA, Veliki Britaniji, ZR Nemčiji in Švici se pripravljajo na ustanovitev mednarodnega instituta, ki bi se ukvarjal z izmenjavo informacij o finančnem stanju posameznih držav, o razvojnih načrtih, o ukrepih gospodarske politike ter o obveznostih do tujine. Vse to naj bi komercialnim bankam pomagalo presojati stopnjo rizika glede kakega prihodnjega kreditnega aranžmaja. Ta medbančniška organizacija bi imela še eno nalogo - v posamezne dežele bi pošiljala skupine strokovnjakov, ki bi preverjali stanje njihovega gospodarstva. Nadaljnega potekanja dogodkov ni težko predvideti. Bodoči krediti tem deželam bi bili odvisni od tega, v kolikšni meri bi se ravnale v skladu s priporočili bančnih strokovnjakov o ukrepih gospodarske politike, in še od kdove česa. Poleg Mednarodnega monetarnega sklada, ki ga vsi imenujejo »svetovni monetarni policaj«, ustanovljajo zdaj svojo »telesno gardo« tudi poslovne banke. Vmešavanje v notranje zadeve dežel v razvoju ima pred seboj lepo bodočnost.

In kaj preostaja deželam v razvoju? Kako naj se izvlečejo iz vsega tega? Tudi one iščejo rešilna pota s svojim za zdaj komaj regionalnim združenjem. V Afriki so lansko jesen sprožili pobudo za ustanovitev Afriškega monetarnega sklada. Njegova naloga naj bi bila iskati rešitve za težke finančne probleme te celine ter reševati tista finančna in monetarna vprašanja Afrike, ki jih ne zmore razrešiti Mednarodni monetarni sklad, oziroma posredovati med njim in afriškimi deželami.

V Latinski Ameriki se poraja zamisel o skupni monetarni strategiji tega dela sveta do Združenih držav Amerike in drugih razvitih držav. Vse pogosteje ponavljajo zamisel o »kolektivnem moratoriju« dolgov najbolj zadolžene celine.

Naša opredelitev, da se bomo oprli na lastne sile ter stisnili pas in zobe, je bila deležna številnih pohval. S komplimenti so

nas obsuli najvplivnejši ameriški bankirji in mnogi ugledni bančniki zahodnega sveta. Veliki mojstri finančnih transakcij so izrekli posebna priznanja naši odločnosti, našemu pogumu in še zlasti naši pripravljenosti, da (pravočasno) povrnemo vse svoje dolge. Vse to nam dobro de. Tem čestitkam smo prisluhnili z zadovoljstvom in brez lažne skromnosti.

A pazi se bankirjev, tudi kadar prinašajo darila!

Vladimir SLIJEPEVIČ

PRISPEVKI

Ob. 5. obletnici smrti Karla Puntarja daruje žena Matilda 15.000 lir

V spomin na Rožo Malalan prispevata Tončka in Silvo 10.000 lir za sklad Dela

17. januarja je poteklo 19 let smrti Aleksandra Purgerja; v počastitev njegovega spomina daruje družina 30.000 lir za sklad.

Ob poravnavi naročnine so prispevali:

Prašel Josip, Devinščina, 10.000 lir
Alojz Kapun, Prosek, 4.000 lir
Nadja Štoka, Prosek, 4.000 lir
Marija Ukmar, Prosek, 4.000 lir
Peric Kristina, Devin, 4.000 lir
Peric Julka, Devin, 4.000 lir
Blažina Avgust, Salež, 4.000 lir
Svetlič Albert, Salež, 5.000 lir
Petaros Mario, Boršt, 4.000 lir
Brišček Alojz, Trst, 5.000 lir
Ivan Bratina je prispeval 20.000 lir
Veljak Angelo, Domjo, 10.000 lir.
Alojz Rogelja, 4.000 lir
Elio Višintin, 4.000 lir
Ludvik Terčon, 3.000 lir

V spomin na pokojnega Romana Rapotca, prispeva Pepi Pertot iz Zabrežca 10.000 lir za sklad Dela.

Ob smrti tov. Viktorja Legiša, daruje sekcija KPI Devin = Nabrežina 50.000 lir za Delo.

Umril je tovariš **Viktor Legiša**. Sekcija KPI Devin Nabrežina se klanja njegovemu spominu in izreka svojcem globoko sožalje.

Ob smrti tovariša **Oskarja Vatovca** izreka tržaška federacija KPI iskreno sožalje svojcem.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipolito Stella snc
Ulica Molino a Vento 72 - Trst